

veel mensen vinden dat de kerken te weinig invloed hebben op belangrijke beslissingen in Nederland.

Dit is als het ware het ene niveau waarop de kerk voor de mensen functioneert; men kan ook zeggen: het ene niveau waarop het kerklidmaatschap functioneert, maar er is ook nog een ander niveau: de kerk functioneert ook binnen de persoonlijke wereld van de mensen. Dat is meestal de kerk in een andere gestalte: veelal in de vorm van de plaatselijke gemeente en de plaatselijke activiteiten. En de accenten voor wat betreft de verschillende aspecten van het kerkelijk werk liggen meestal wat anders: om het globaal aan te duiden: de nadruk in de persoonlijke wereld ligt minder op de profetische en meer op de priesterlijke rol van de kerk. Van de binnen de persoonlijke wereld functionerende kerk verwacht men niet primair een kritisch optreden. Integendeel: het spreken en handelen van die kerk moeten passen in of aan te passen zijn aan de persoonlijke wereld van de mensen. Dat betekent — zoals we hebben gezien — een betrekkelijk beperkte wereld zodat we van die kerk geen godsdienst met een grote reikwijdte verwachten. En bovendien verwachten we voor die wereld geen kritische kerk, geen godsdienst met wat we genoemd hebben een utopische functie, omdat we die persoonlijke wereld zelf hebben gevormd en graag willen handhaven, zodat we ook zelf willen bepalen wel-

te persoonlijke wereld. Al moet er direct bij gezegd worden dat dát functioneren vaak alleen maar mogelijk is buiten de kerkmuren.

Het kan echter ook zijn dat het kritisch optreden van de kerk in de persoonlijke wereld een negatieve uitwerking heeft op het functioneren van kerk en godsdienst in de persoonlijke wereld. Het kan namelijk zijn dat dit optreden de mensen in zekere zin gerust stelt en hen een soort alibi geeft voor een niet-kritisch functioneren in de persoonlijke wereld. Met de mogelijkheid van een dergelijke dysfunctie van het kritisch optreden van de kerk moeten we terdege rekening houden."

Conclusie

In het slot van zijn betoog vroeg dr. Dekker zich af hoe het proces om te buigen dat kerk en kerkelijke godsdienstigheid in toenemende mate irrelevant worden voor de samenleving en voor de mensen die vanuit de godsdienst in de samenleving willen handelen. Anders gezegd „dat het evangelie buiten werking wordt gesteld". Dit proces dat — hoe vreemd het ook moge klinken — door de kerk wordt bevorderd, behoeft niet te betekenen dat de kerken zullen verdwijnen of sterk in omvang afnemen, zei dr. Dekker. „Het is heel goed mogelijk dat ondanks de door ons gesignaleerde ontwikkelingen — ja, voor een deel zelfs dankzij deze ontwikkelingen — de kerken en het kerkelijk leven op peil blijven".

Maar dat is voor dr. Dekker onvoldoende. „Kort is mijn visie op de (christelijke) godsdienst deze, dat hij betrekking behoort te hebben op alle aspecten van het (samen)leven van de mensen én dat deze daarin een de situatie veranderende, een de toekomst opende werking behoort te hebben". En dat betekent dat dr. Dekker de tendens tot vertrossing zeer negatief beoordeelt.

Hij bepleitte verdere bestudering van het verschijnsel, ook „concreet empirisch onderzoek". Voorts moet een strategie worden ontwikkeld.

„Voor de kerk betekent het dat zij de voor de mensen reële zaken (discutabele zaken) — in de kerk weer aan de orde stelt en in de kerk weer bespreekbaar maakt. Het lukt de meeste mensen nu eenmaal niet om individueel godsdienstige opvattingen in stand te houden en godsdienst bewust op de situatie waarin men verkeert te betrekken. Daar heeft men de hulp van andere voor nodig — en dat betekent dat dat georganiseerd moet worden".

Hij bepleitte voorts zoiets als „politieke theologie", maar omdat deze term nogal misverstaan blijkt op te roepen, wilde dr. Dekker als vervanging de benaming „samenlevings-theologie" in overweging geven. Rustiger zal het er dan niet op worden in de kerk.

„Als in de kerk alle discutabele zaken werkelijk weer een plaats krijgen en als de theologie werkelijk binnen de samenlevingscontext bedreven wordt, dan zal blijken hoe verdeeld kerk en theologie zijn. En natuurlijk is dat geen ideale situatie."

„Maar daar is alleen aan te ontkomen, aldus dr. Dekker, door óf bepaalde kerkvormen of activiteiten, dan wel bepaalde (theologische) opvattingen als alleen zaligmakend te verklaren en de daar niet mee strokende activiteiten en opvattingen te weren — iets dat alleen maar door middel van een machtsstrijd tot stand kan komen — óf alles wat moeilijkheden dreigt op te leveren buiten het gezichtsveld te houden: maar dat was nu juist wat we wilden voorkomen. In de huidige situatie is er geen ander acceptabel — hoewel niet ideaal — alternatief dan: de moeilijkheden niet uit de weg gaan en te trachten door middel van de dialoog met elkaar om te gaan".

ke plaats en welke functie godsdienst daarbinnen zal hebben.

Er is dus in de gedachtenwereld van de mensen wel plaats voor een kritisch optreden van de kerk, maar dan vooral op een bepaald niveau, vooral binnen de onpersoonlijke wereld. Binnen de persoonlijke wereld van de mensen is de behoefte aan en de mogelijkheid van een kritisch optreden van de kerk veel geringer.

Voordat we tot onze conclusie komen moeten we nog vaststellen dat het optreden van de kerk in de onpersoonlijke wereld niet zonder betekenis is, ook niet voor de persoonlijke wereld van de mensen (wat dat betreft moesten we in het voorgaande te scherpe grenzen trekken).

Die betekenis kan echter tweërlei zijn. Het kritisch optreden van de kerk is voor een deel van de mensen een bron van en een referentiepunt bij het kritisch optreden in de persoonlijke wereld. Het houdt met andere woorden de notie levendig van en het maakt ruimte voor een functioneren van de godsdienst in utopische zin en in een gro-